

**Arviointi- ja ohjauskäynnin
loppuraportti**

Julkinen

31.10.2023

1/25

Aihe	Ympäristöterveydenhuollon yhteinen arviointi
Arviointi- ja ohjauskäyntien kohde	Helsingin kaupunki, ympäristöpalvelut
Osoite	Työpajankatu 8 00580 HELSINKI
Arviointi- ja ohjauskäynnin päivämäärä	15.5.2023
Arvioinnin suorittaja	Etelä-Suomen aluehallintovirasto Tiina Juselius, läänineläinlääkäri Arja-Leila Fagerholm, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja Erja-Riitta Tarhanen, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja Kirsi Hyvönen, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja Sini Mustakallio, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja Tomi Kekki, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja

Muut osallistajat

Heidi Öjst, yksikön päällikkö, Ympäristöterveys
Mari Randell, asiakkuusjohtaja (paikalla vain yksikön esittelyn ajan)
Riikka Åberg, yksikön päällikkö, Elintarviketurvallisuus
Anne Kärnä, tiimipäällikkö, elintarvikemyymälät
Minna Ristiniemi, kaupungineläinlääkäri, tiimipäällikkö, elintarvikevalmistus
Riikka Pennanen, tiimipäällikkö, elintarvikeneuvonta
Mia Degerlund, tiimipäällikkö, ravintolat
Päivi Lahti, johtava valvontaeläinlääkäri, eläinsuojelu
Tiina Paavola, elintarviketarkastaja, elintarvikevalmistus
Marjo-Kaisa Meriläinen, elintarviketarkastaja, ravintolat
Jari Mattila, ympäristötarkastaja, asumisterveys
Päivi Vepsäläinen, tiimipäällikkö, asumisterveys
Toni Lyyski, tiimipäällikkö, terveydensuojelu
Anna Petäjaniemi, terveysinsinööri, terveydensuojelu
Paula Huttunen, ympäristötarkastaja, terveydensuojelu
Rita Skëndaj, ympäristötarkastaja, terveydensuojelu
Kaisa Hiltunen, ympäristötarkastaja, terveydensuojelu
Karoliina Linna, ympäristötarkastaja, asumisterveys
Maarit Lähdesmäki, elintarviketarkastaja, elintarvikemyymälät
Kirsi Kantola, elintarviketarkastaja, elintarvikeneuvonta
Lotta Kivikoski, ympäristötarkastaja, terveydensuojelu

**Arvioinnin perusteet ja
dokumentit**

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024
Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma 2020-2024
Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma 2020-2024
Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021-2024
Valvonta-asetus (EU) 625/2017
Elintarvikelaki 297/2021
Terveydensuojelulaki 763/1994
Tupakkalaki 549/2016
Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009
Eläintautilaki 76/2020
Eläinsuojelulaki 247/1996
Sivutuotelaki 517/2015

Raportin jakelu

Ruokavirasto
Valvira
Helsingin kaupunkiympäristön toimiala
Helsingin kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto

Valvontayksikön toimintaympäristö

Toimintaympäristö

Valvontayksikön toiminta-alueeseen kuuluu Helsingin kaupunki, jonka asukasluku on noin 666 000 henkilöä ja pinta-ala 715,48 neliökilometriä (m²), josta 214,19 m² on maata ja loput Suomenlahden merialuetta.

Kaikki ympäristöterveydenhuollon työntekijät työskentelevät samassa toimipisteessä uusissa Kaupunkiympäristön toimitiloissa Kalasatamassa. Eläinlääkäripalvelut hankitaan ostopalveluna Helsingin yliopistolta.

Helsingin ympäristöterveyden valvontatyötä leimaavat monipuolisuus ja monikulttuurisuus. Pääkaupunkiin saapuvat yleensä ensimmäisenä uudet ideat maailmalta, ja valvonnan on pysyttävä jatkuvasti uusien trendien perässä. Valvonta eroaa näin jonkin verran muiden kotimaan isojen kaupunkien valvonnasta, ja yhteistyötä tehdään myös lähimaiden pääkaupunkien kanssa.

Maahantuontia on paljon, ja Helsingin ollessa rajanylityspaikka myös tullin kanssa tehdään paljon yhteistyötä rajavalvonnan osalta. Helsingillä on oma tukkutori, joka työllistää elintarvikevalvontaa. Ruokamyrkytys epidemioiden selvittäminen on arkipäivää. Helsingissä on paljon erilaisia tapahtumia, joten elintarvikevalvonnan lisäksi meluasiat työllistävät. Uimaveden laatu Itämeren rannoilla on jatkuva haaste, ja valvonta edellyttää toimenpiteitä kesäisin. Tässäkin tehdään yhteistyötä muiden Itämeren rantavaltioiden kanssa. Terveystieteiden valvonnassa valvotaan myös vesipiippukahviloita ja ruumiiden kuljetuksia. Vesilaitoksista valvotaan Helsingin Seudun Ympäristöpalveluita yhdessä muiden pääkaupunkiseudun valvontayksiköiden kanssa.

Eläinlääkäripalvelut hankitaan ostopalveluna Yliopistolliselta eläinsairaалalta. Kaupungineläinlääkärit hoitavat viranomaistehtävät, joista eniten työllistävät eläinsuojeluvalvonta ja eläinten vientitodistukset. Myös eläinten laittomien tuontien epäilyjä selvitetään usein.

Toimintaympäristön muutokset

Kaupunkiympäristö muutti uusiin toimitiloihin Kalasatamaan vuonna 2020, minkä seurauksena toimialan sisäinen yhteistyö helpottui. Kalasataman keskeinen sijainti on etu tarkastuskäynneille liikkumisessa eri puolille kaupunkia. Uusi muutto toimitilojen sisällä, jonka tarkoitus on tiivistää tilojen käyttöä, on arviointi- ja ohjauskäynnin aikaan ajankohtainen.

Hybridityötä tehdään paljon, valvontaeläinlääkäreitä lukuun ottamatta, ja pääasiassa tehdään yksi lähipäivä viikossa

lännäolevien tiimipalaverien lisäksi. Valvontaeläinlääkärit ovat lähitöissä lähes jatkuvasti, ja muutoin yhteisessä käytössä olevista monitiloista on järjestetty heille oma vakituinen työpiste.

Valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän (Vati-tietojärjestelmä) muutokset esimerkiksi kohteiden luokittelussa vievät runsaasti työaikaa kun kohteita on paljon.

(Hyvä käytäntö)

Helsingin kaupungilla on varauduttu lainsäädännön muutoksiin sekä muihin ympäristöterveydenhuollon muutoksiin ja suunniteltu omaa toimintaa näiden muutosten mukaan. Etätarkastuksia on kehitetty aktiivisesti, valvonnan perusmaksusta on tiedotettu ja seuraamusmaksu elintarvikevalvonnassa otettu käyttöön. Ympäristöterveydenhuollon siirtoa hyvinvointialueille valmistellaan tarpeen mukaan ja uusien eläinten hyvinvointilain ja eläinlääkintähuoltolain tuomia muutoksia suunnitellaan käytäntöön.

Toimintaympäristön muutoksia arvioidaan säännöllisesti. Ympäristöterveysyksikössä tehtävänkuvien sisältöjä on tarkastettu, jotta resursseja voidaan suunnata joustavasti.

Organisaatio ja henkilöstö

Valvontayksikön organisaatio

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto toimii terveydensuojelulain mukaisena terveydensuojeluviranomaisena, elintarvike- ja tupakkalain mukaisena valvontaviranomaisena, lääkelain tarkoittamana kunnan valvonta- ja muuna viranomaisena sekä ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetun asetuksen mukaisena toimielimenä ja vastaa eläinlääkintähuoltolain tehtävistä.

Ympäristö- ja lupajaosto vastaa myös kunnalle kuuluvista irrallaan tavattujen seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämistehtävistä. Se hyväksyy valvontasuunnitelman ja käsittelee valvonnan toteuman arviointiraportin vuosittain, sekä päättää rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon taksoista.

Ympäristö- ja lupajaostossa on yhdeksän jäsentä varajäsenineen sekä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Elintarviketurvallisuusyksikön ja ympäristöterveysyksikön päälliköt esittelevät oman yksikkönsä asiat jaostolle, ja molempien yksiköiden yhteiset asiat esittelee ympäristöjohtaja.

Delegoitu toimivalta

Toimivaltaa on delegoitu hyvin laajasti ympäristö- ja lupajaostolta viranhaltijoille (Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston toimivallan siirtäminen ympäristöpalveluiden viranhaltijoille 10.11.2022 § 195).

Delegointipäätös on päivitetty 8.6.2023. Jaostolle viedään päätettäväksi lähinnä vain valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumaiset, taksat, delegoinnit ja oikaisuvaatimukset. Muutoin valvontaraportit ym. viedään tiedoksi.

Ympäristöterveyden asiat keskitetään samoihin kokouksiin, jos mahdollista, eikä niitä käsitellä jokaisessa jaoston kokouksessa. Delegointipäätöstä voidaan muuttaa tarvittaessa, mutta laajalla toimivallan delegoinnilla viranhaltijoille yksikön työskentely on koettu sujuvana.

(Kehitettävää)

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 24 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaiset ja elintarvikevalvontaviranomaiset valvovat toimialallaan 17 luvun säännösten (Otsonikerrosta heikentävät aineet ja fluoratut kasvihuonekaasut) nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen noudattamista. Tehtävä on tarkoituksenmukaista delegoida viranhaltijoille. Lisäksi muita delegoitavaksi suositeltavia asioita on käsitelty tarkemmin toimialakohtaisissa raporteissa.

Valvonnan järjestäminen ja voimavarat

Ympäristöterveydenhuolto on osa kaupunkiympäristön toimialaa ja toiminta jakautuu kahteen yksikköön. Elintarviketurvallisuusyksikössä huolehditaan elintarvikkeiden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä lisäksi terveydensuojelulain alalta talousveden valvontaan liittyvistä tehtävistä. Ympäristöterveysyksikössä huolehditaan terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä.

Yksiköt ovat jakautuneet pienempiin tiimeihin, joissa yksi tiimin jäsenistä on päällikkö ja tiimit hoitavat itsenäisesti omia tehtäviään. Tiimityöskentelyn kerrotaan sujuvoittaneen tehtävien hoitamista.

Henkilöstöön kuuluu ympäristöterveysyksikön päällikkö, elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö, seitsemän tiimpäällikköä (joista yksi kaupungineläinlääkäri ja yksi johtavan valvontaeläinlääkäri nimikkeellä), 55 tarkastajaa, kaksi hygieenikkoeläinlääkäriä, kolme valvontaeläinlääkäriä sekä yksi tutkimusavustaja ja yksi asumisterveysneuvoja. Valvontaan on käytettävissä vuoden 2023 valvontasuunnitelman mukaan 69 henkilötyövuotta (htv). Näistä on käytettävissä terveydensuojelun valvontaan 24,5 htv, elintarvikevalvontaan 36,6 htv, tupakka- ja nikotiinivalvontaan 3,5 htv ja eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontaan 4,4 htv.

Resurssivajauksen vuoksi sekä terveydensuojelu- että elintarvikevalvonnassa on tehty voimakasta priorisointia sekä kehittämistoimenpiteitä. Elintarvike- ja terveydensuojelukohteille on otettu käyttöön kohdetyyppikohtainen riskinarviointimalli sekä laadittu ohjeita ja lomakkeita. Ympäristöterveysyksikköön on saatu lisäresursseja terveydensuojeluun, mutta valvontasuunnitelmassa vuodelle 2023 todetaan, että Valviran asettamia tarkastustavoitteita ei tulla saavuttamaan nykyisellä henkilöstömäärällä. Elintarviketurvallisuusyksikön elintarvikevalvonnassa arvioidaan olevan vajetta suhteessa Ruokaviraston valtakunnallisiin tarkastustavoitteisiin. Lisäksi puutetta resursseissa on valvontaeläinlääkäreiden osalta, johon on esitetty parannusta vuodelle 2024. Tällöin virkoja olisi viisi nykyisen neljän sijaan (johtava valvontaeläinlääkäri ja neljä valvontaeläinlääkärinä).

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston sijaan resursseista päättää toimialan hallinto.

Ympäristöterveydenhuolto osallistuu budjetin valmisteluun ja tarpeita voidaan esittää. Vuosimaksun avulla on saatu useita virkoja lisää, ja sen perusteella jatketaan resurssitarpeiden perustelemista yksiköissä. Vuodelle 2024 on esitetty yhden elintarviketarkastajan ja viidennen valvontaeläinlääkärin viran lisäämistä.

Tiimeissä seurataan valvonnan toteumaa kuukausittain ja yksikötasolla neljännesvuosittain. Tarvittaessa tarkastuksia/valvontakohteita voidaan siirtää toiselle tarkastajalle. Kaupungilla on käytössä kertapalkitsemisjärjestelmä, jossa voidaan palkita hyvistä työsuorituksista kuten oman valvontatavoitteen ylittämisestä.

(Hyvä käytäntö)

Resursseja seurataan aktiivisesti ja viime vuosina lisäyksiä on esitetty sekä saatu.

Henkilökohtaisen tarkastustavoitteen ylittämisestä on mahdollista saada rahallinen palkkio.

(Korjattavaa)

Resursseissa on selkeästi edelleen puutteita verrattuna molempien yksiköiden tehtävien laajuuteen ja määrään. Suunnitelmallisen valvonnan toteuma vuodelta 2022 on ollut matala terveydensuojelulaissa esimerkiksi päiväkotien ja koulujen osalta, jossa toteuma oli 58 % (vuonna 2021 29 %) sekä vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköiden osalta. Elintarvikelain valvonnassa on jääty yleisesti 80 %:n tasoon valtakunnallisen ohjeistuksen tavoitteista. Vaikka resurssivaje on kaventunut merkittävästi viime vuosien aikana, valvontayksikön ennakoimattomat työtehtävät (mm. petoksiin liittyvä valvonta) sekä runsas ruokamyrkytyspäilyjen määrä vaikuttaa siten, että tarvitaan edelleen lisää resursseja.

Sosiaalialan yksiköihin on jo tehty enemmän terveydensuojelulain tarkastuksia vuoden 2023 aikana ja työtä jatketaan,

sillä tarkastuksia tekee myös asumisterveystiimi oman työtilanteen salliessa.

Seuraavina vuosina on tarpeen tarkkaan arvioida resurssitilannetta lakialoittain ja perustella mahdollinen lisätarpeiden esittäminen toteuman ja valtakunnallisten ohjeiden pohjalta. Lisäperusteluna resursseille voidaan nähdä myös toimintaympäristön luonne, jossa toimijoiden innovatiivisuus ja lieveilmiöt korostuvat maan keskiarvoa enemmän. On tärkeää, että kaikkien toimintatyyppien osalta noudatetaan keskusvirastojen antamia ohjeita tarkastustilheyksistä huomioiden kohdekohtaisen riskinarvioinnin käyttömahdollisuus. Lisäksi todetaan menettelyt, joilla tilanne pysyy hyvällä tasolla pitkällä aikavälillä.

Henkilöstön osaamisen varmistaminen

Pätevyysvaatimukset

Uutta työntekijää rekrytoitaessa varmistetaan aina henkilön pätevyys huomioiden sektorilakikohtaiset pätevyysvaatimukset ja sisäiset erityistarpeet. Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä. Henkilökunnan pätevyys mainitaan varmistettavan myös osaamisen jatkuvassa kehittämisessä.

Eläinlääkäreistä kaupungineläinlääkäriin ja hygieenikkoeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäritutkinto tai siihen sisältyvä elintarvikehygieenikkokuulustelu. Valvontaeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinto. Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjaolla vain eläinlääkäreille.

Elintarviketarkastajilta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, esim. amk-insinööri tai ylempää korkeakoulututkintoa, esim. elintarviketieteiden maisteri.

Kielitaitovaatimuksena on suomen kielen hyvä ja ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Käytännössä edellytetään myös hyvää englannin kielen taitoa.

Vakituisesta henkilökunnasta kaupungineläinlääkäriä ja toisella hygieenikkoeläinlääkäriä on hygieenikkotutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin pätevyys. Toinen hygieenikkoeläinlääkäreistä on suorittanut lisäksi eläinlääketieteen tohtorin tutkinnon. Valvontaeläinlääkäreistä kaksi suorittaa eläinlääketieteen tohtorin tutkintoa ja yksi eurooppalaista eläinten hyvinvoinnin diplomaattitutkintoa. Johtava valvontaeläinlääkäri suorittaa

tarttuvien eläntautien erikoiseläinlääkärin tutkintoa.

Sijaisia on saatu palkata tehtäviin, rajoitteita ei ole ollut taloudellisista syistä. Esimerkiksi vanhempainvapaasijainen on voitu ottaa heti, kun vakituinen viranhaltija on jäänyt pois työstä. Kuluvana vuonna on saatu yksi kesäharjoittelija elintarviketurvallisuusyksikköön, myös valvontaeläinlääkäreille on tänä kesänä sijainen. Terveystensuojelussa on yksi harjoittelija, mutta vakituksessa virassa ei ole tällä hetkellä sijaista. Eläinlääketieteen kandidaatti voi olla myös valvontaeläinlääkärin sijaisena, mutta hän ei voi tehdä maitohygieniatarkastuksia. Muissa rekrytoinneissa on vaikeutena kaksi eri vaatimusryhmää, alemmassa vaatimusryhmässä palkka ei ole riittävän suuri houkuttelemaan kokeneita hakijoita. Asiaan toivotaan saatavan korjausta. Kaikilla sijaisilla, myös terveystensuojelu- ja tupakkapuolella, tulee olla vähintään korkeakoulututkinto. Hygieenikkoeläinlääkärin sijaiseksi voi tulla myös eläinlääkäri ilman hygieenikkotutkintoa.

Esiin tuli erityisesti terveystensuojelun sijaisten perehdytys. Sijaisen tehtävät huomioidaan jonkin verran osaamisen mukaan. Sijainen aloittaa pienemmistä kohteista ja yhdestä osa-alueesta ja siirtyy sitten toiseen osa-alueeseen, kun osaaminen karttuu. Valvontayksikössä on periaate, että virka pidetään mieluummin tyhjänä kuin että tehtävään otettaisiin epäpätevä sijainen.

(Kehitettävää)

Alemman vaatimusryhmän palkkaa tulisi parantaa, jotta saadaan rekrytoitua kokenutta valvontahenkilöstöä.

Perehdyttäminen

Onni-järjestelmä (tulos- ja kehityskeskustelujärjestelmä) on samalla koulutusrekisteri ja siellä on perehdytysmateriaalia. Perehdytysuunnitelma on hyvin kattava. Perehdytyksessä käydään läpi mm. organisaatiot ja niiden toiminta, salassapitoasiat, digiturva-asiat ja työtehtäviin liittyvät asiat. Lisäksi on lomakekokonaisuus, joka sisältää virkaan liittyviä yksityiskohtaisia asioita. Lähiesihenkilö on vastuussa perehdytyksestä, joka koskee niin uusia kuin pidemmältä vapaalta palaavia työntekijöitä. Lisäksi uusille työntekijöille nimetään lähiperehdyttäjä. Lähiperehdyttäjä perehdyttää uuden työntekijän eri substanssiasioihin. Yksikön päällikkö esittelee yleiset organisaatioon liittyvät asiat ja tiimipäälliköt käyvät palaute- ja seurantakeskustelut.

Perehdytys tehdään aina kädestä pitäen: alkuun kokeneet valvojat ovat tarkastajien mukana ja käydään monissa erityyppisissä kohteissa. Uuden viranhaltijan tarkastuskertomuksia luetaan parin kuukauden ajan, jotta saadaan yhteiset linjaukset. Erityisesti mainittiin myös laitoskohteiden yhteiset käynnit toisen valvojan kanssa.

Perehdytysvastuuta jaetaan myös muille kuin lähiperehdyttäjälle, esimerkiksi työsuojeluasiat ovat omalla valvojallaan

ja Vati-tietojärjestelmään liittyvät asiat järjestelmän pääkäyttäjällä.

Onni-järjestelmään rastitetaan uusia asioita sitä mukaa kuin niitä on selvitetty. Työntekijä voi halutessaan palata noihin asioihin. Seurannassa kysellään uuden työntekijän kokemuksia ja käydään läpi niitä asioita, joihin uusi valvoja on ehtinyt perehtyä. Ensimmäisen palautekeskustelun sisällöstä riippuu, mihin asioihin panostetaan vielä lisää. Lähtökeskustelu käydään pois lähtevien työntekijöiden kanssa. On hyvä kysyä pois lähtevältä henkilöltä, mikä meni perehdytyksessä hyvin ja mitä voisi parantaa.

Arviointi- ja ohjauskäyntiprosessin aikana ilmeni yksittäisen asiakasvalituksen käsittelyyn liittyen, että elintarvikevalvonnan alalla uusien työntekijöiden perehdytyksessä on vielä hieman parantamisen varaa.

(Hyvä käytäntö)

Uuden työntekijän tarkastuskertomuksia luetaan parin kuukauden ajan, jotta saadaan yhteiset linjaukset.

(Kehitettävää)

Arviointi- ja ohjauskäyntiprosessin aikana tehdyn havainnon perusteella elintarvikevalvonnan alalla uusien työntekijöiden perehdytyksessä on jatkossa hyvä kiinnittää vielä enemmän huomiota yksittäisiin asioihin kuten esim. asiakasvalituksiin.

Kouluttautuminen

Ympäristöterveydenhuollossa on tehty koulutustarvekysely, mitä koulutustarpeita henkilöstöllä on tiimeittäin. Koulutus on tarpeen mukaan joko ympäristöpalveluiden sisäistä koulutusta tai ulkopuolista koulutusta. Kaupunki järjestää myös paljon koulutusta muun muassa kielistä, ICT-taidoista, asiakaspalvelusta ja turvallisuudesta. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteiden maisterin tutkinto, ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin ja eläinlääketieteen tohtorin tutkinto.

Terveystieteiden osastolla on nykyään riittävää, kattavaa ja monipuolista koulutustarjontaa. Esimerkiksi rakennusterveysasiantuntijakoulutuksen (RTA-koulutuksen) käyneitä yksikössä on neljä ja viides on koulutuksessa. Koulutuksen käyneet ovat pysyneet kaupungilla hyvin. RTA-tutkinnon jälkeen on takaisinmaksuehto. Työntekijän pitää myös itse olla aktiivinen ja hakea koulutuksia, sekä kertoa, mitä haluaa.

Elintarvikevalvonta järjestää muun muassa vuosittain 1-2 omaa kehittämispäivää, joissa koulutetaan ajankohtaisista

asioista, esimerkiksi tietyistä Oiva-ohjeista. Elintarvikepuolella perusnäytteenotosta ei ole ollut valtakunnallista koulutusta, mikä olisi tarpeellista.

Eläinlääkäreille on tarjolla paljon ohjaavien viranomaisten järjestämää maksutonta koulutusta valvontaan liittyen, ja suositeltu 8-10 koulutuspäivää vuodessa toteutuu. Parin tunnin tai puolen päivän koulutuksia on paljon. Muilla kuin eläinlääkäreillä ei ole tavoitetta vuosittaisten koulutuspäivien määrästä.

Helsingin kaupungilla on monipuolista johtamiskoulutusta sekä toimialan että koko kaupungin tasolla (Stadin akatemia/Kaupunginkanslia). Tarjolla on sekä tutkintoon johtavaa että kurssimuotoista johtamiskoulutusta. Kaupungilla on myös mentorointiohjelma.

Koulutukseen varataan riittävästi määrärahoja, jotta täydennyskoulutusvelvoite täyttyy. Vuosille 2022–2023 koulutusmäärärahoja on korotettu rakennusterveysasiantuntijakoulutuksen mahdollistamiseksi yhdelle terveydensuojeluvalvontaa tekeväälle ympäristötarkastajalle. Ympäristöterveydenhuollon henkilökunnasta jokaisen on mahdollista päästä yhteen maksulliseen koulutukseen vuodessa. Kaupunki maksaa myös kalliimpia koulutuksia.

BTSF-kursseilla on käyty ehkä kerran vuodessa (yksi henkilö). Elintarviketurvallisuusyksikkö on tehnyt Benchmarking -matkoja. Esimerkiksi viime vuonna petosryhmä kävi Tukholmassa. Yksikkö pitää Tukholman kanssa tarvittaessa Teams-kokouksia. Terveydensuojelun puolelta on käyty myös Virossa tutustumassa EU:n laivatarkastukseen.

Koulutuksissa hyödynnetään maksullisten koulutusten ohella keskusvirastojen antamia koulutuksia ja valvontaverkostoja. Henkilöstön osaamista tukee myös jäsenyydet keskusvirastojen ja ministeriöiden asiantuntijaryhmissä sekä esimerkiksi osallistuminen Ruokaviraston valvontaverkostoihin.

Työyhteisöfoorumit pidetään sekä ympäristöterveysyksikössä että elintarviketurvallisuusyksikössä kuukausittain ja tiimipalaverit ympäristöterveysyksikössä kolmen viikon välein ja elintarviketurvallisuusyksikössä 1-4 viikon välein. Työyhteisöfoorumeissa käydään läpi koulutukset, jotka koskevat kaikkia ja tiimipalavereissa tiimiä koskevat asiat. Materiaalit tallennetaan yhteisiin kansioihin. Elintarviketurvallisuusyksikössä koulutusten pääkohdat käydään läpi työyhteisöfoorumeissa tai tiimeissä, jos on esimerkiksi vain yhden tiimin asioita koskeva koulutus.

Tarvittaessa tehdään yhteistarkastuksia. Esimerkiksi tupakka- ja terveydensuojeluvalvonnassa voidaan tehdä uusintatarkastus yhdessä. Ympäristönsuojelun kanssa valmistellaan yhteislausuntoja.

Tehtäväkierto on myös mahdollista. Omalla palkalla on mahdollista siirtyä toiseen tiimiin tai yksikköön. Tehtävänkuvat on kirjoitettu väljästi, jotta valvonnan resurssuja voidaan suunnata joustavasti tarpeen mukaan.

Esihenkilö arvioi vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa (Onni-keskustelu) jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan kehityssuunnitelma yksilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Koulutushakemukset tehdään Onni-järjestelmän kautta. Koulutusten toteumista seurataan Onni-onnistumisen johtamisjärjestelmän avulla.

Uudet valvontaeläinlääkärit ja muut eläinsuojelutyötä tekevät työntekijät koulutetaan uhkaaviin tilanteisiin. Kaikki valvontaeläinlääkärit perehdytetään, mm. yksityisasunnoissa sijoittumiseen, toimimiseen uhkaavassa tilanteessa ja poistumiseen turvallisesti. Poliisi järjestää vuoden/puolentoista välein koulutusta myös toiminnassa aggressiivisten koirien kanssa. Poliiseille on yhteystiedot ja heiltä osataan pyytää virka-apua tarvittaessa.

Vaikeita eläinsuojelutapauksia käydään läpi eläinsuojeluvalvontaa tekevien virkaeläinlääkäreiden, esimiehen sekä lakimiesten kanssa. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on suorittanut Hetipurku - koulutuksen, jotta työssä tapahtuneet uhkaavat tilanteet osataan käydä läpi tuoreeltaan. Eläinsuojeluvalvontaa tekevät eläinlääkärit osallistuvat säännölliseen työnohjaukseen, jotta eläinsuojelutarkastuksista aiheutuva henkinen kuorma ei kasvaisi liian suureksi. Jos tarpeellista turvallisuuskoulutusta on muualla tarjolla, niihin saa aina osallistua. Sellaisia turvavälineitä on lupa hankkia kuin haluaa ja tarvitsee. Pakkokeinokohteisiin mennään aina kahdestaan.

(Hyvä käytäntö)

Kaupungilla on kattavasti tarjolla sisäistä koulutusta, joihin saa osallistua. Myös ulkoisiin koulutuksiin on mahdollista päästä kattavasti ja niihin on varattu määrätahoja riittävästi. Koulutuksiin on mahdollista käyttää työaikaa.

Valvontahenkilöstön on mahdollisuus osallistua kansainväliseen yhteistyöhön ja mahdollisuus päästä työnkiertoon.

Työnantaja on ottanut hyvin huomioon haastavat valvontatilanteet ja niihin varautumisen järjestämällä aiheesta koulutusta tai mahdollisuuden osallistua koulutuksiin sekä menettelyt vaarallisten tilanteiden jälkikäsitteilyyn.

(Kehitettävää)

Myös muille toimialoille kuin eläinlääkintähuoltoon olisi syytä kirjata valvontaohjelmissa mainittu vuotuinen koulutustavoite.

Valvontatyötä ohjaavat ja tukevat asiat

Tietojärjestelmät

Vati-tietojärjestelmä on valvontayksikössä valvonnan kannalta olennainen työväline. Valvontayksikössä on riittävästi järjestelmän pääkäyttäjiä molemmissa yksiköissä.

Talousvesiasioita hoitaville sekä elintarviketurvallisuusyksikön päällikölle on annettu Vati-tietojärjestelmään talousvesiselaaajaoikeudet.

Valvontayksikkö hyödyntää Vati-tietojärjestelmästä saatavia raportteja: tapahtumia seurataan neljännesvuosittain yksikkötasolla ja tiimitasolla. Kuukausittain tarkistetaan tiimipalaverissa esimerkiksi tarkastusmäärän toteutumista ja käsittelyaikoja. Raporttien hyödyntämistä haittaa vielä se, että raporteissa on edelleen virheitä. Laskutus-raportti ei ole toiminut kunnolla.

Valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) pääkäyttäjiä ovat yksiköiden päälliköt ja heidän varallaan muutama muu yksiköiden jäsen.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät vielä vuonna 2023 Tarkastaja-ohjelmaa, sillä valtakunnalliseen käyttöön suunniteltu eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmän (ELSU) kehittäminen on tällä hetkellä pysähdyksissä.

Ympäristöterveydenhuolto käyttää kaupungin yhteistä asiakirjanhallintaohjelmaa Ahjoa. Lisäksi on paperiarkisto, jonne viedään ne asiakirjat, jotka eivät ole Ahjossa tai ovat syntyneet ennen ohjelman käyttöönottoa.

(Hyvä käytäntö)

Vati-tietojärjestelmän pääkäyttäjät kouluttavat järjestelmän käyttöön osana perehdytystä. Lisäksi tietojärjestelmän käyttöön liittyviä asioita käsitellään yksiköissä jatkuvatoimisesti. Yksiköissä tehdään tarvittaessa tarkennuksia keskusviraston ohjeistuksiin. Vatin ajankohtaista -tilaisuuksiin osallistuvat pääkäyttäjät ja tilaisuuksien anti jaetaan tiimeille.

Yksiköiden sisäiset auditoinnit ovat osaltaan sisältäneet yhdenmukaisten kirjaamistapojen varmistamisen. Lisäksi elintarvikevalvonnassa tarkistetaan kirjaamisia vuosittain järjestelmästä otettavan rästilistan avulla.

Valvontayksikkö on hyödyntänyt Vati-tietojärjestelmän raportteja ja osallistuu aktiivisesti maa- ja

metsätalousministeriön vetämään Vati-tietojärjestelmän ylläpidon johtoryhmään ja Ruokaviraston Vati-tietojärjestelmän kehittämissryhmään.

Laatujärjestelmä tai toimintaohjeet

Ympäristöterveydenhuollon laatukäsikirja on laadittu vuonna 2022. Laatukäsikirjaan on kuvattu yksiköiden laatumenettelyt, kuten mm. toimintaohjeet, sisäiset auditointikäytännöt, reklamaatioiden hallinta, asiakkuuksien hallinta ja jatkuvan parantamisen mallin käytännöt. LaatuNetin eli ympäristöterveydenhuollon digitaalisen laadunhallintajärjestelmän käytöstä luovuttiin oman laatukäsikirjan käyttöönoton yhteydessä.

Laatukäsikirjan laadinnasta ja laadunhallinnasta vastaavat elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköiden päälliköt vastuualueillaan. Laadunhallintaa suunnitellaan ja viedään käytäntöön yksiköiden laatutiimien kautta. Laatutiimeissä ovat jäseninä yksikön päälliköt, tiimipäälliköt ja tarkastajia, jotka ovat kouluttautuneet laatutoimintaan.

(Hyvä käytäntö)

Laatuohjeiden kattavuuden varmistaminen toimii yksikössä hyvän toimintamallin mukaisesti. Valvontayksikkö varmistaa lisäksi pitämällä laadunhallinnan ajankohtaisia asioita vakioaiheena kuukausittaisissa yksiköiden yhteistyöfoorumeissa, että valvontaa toteutetaan suunnitelman ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.

Laatutiimit pitävät vuoden alussa yhteisen johdon katselmuksen, jossa arvioidaan kuluneen vuoden laadun tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta, poikkeamienhallintaa, asiakastytyväisyyden seurannan tuloksia sekä laaditaan suunnitelma tulevalle vuodelle tukemaan strategian ja valvontasuunnitelman toteutumista.

Elintarviketurvallisuusyksikön laatutiimi kokoontuu neljästi vuodessa ja ympäristöterveysyksikön laatutiimi kahdesti vuodessa. Kokousmuistiot tallennetaan yksiköiden omiin laadunhallinnan asiakirjoihin kaikkien saataville. Mahdolliset muutokset toimintamalleissa päivitetään vuoden loppuun mennessä ja hyväksytään asiakirjaan kerran vuodessa johdon katselmuksessa. Muutoksista pidetään lokikirjaa asiakirjan lopussa.

Valvontayksiköllä on käytössään sisäiset auditoinnit. Näitä tehdään vuosittain 1-2. Auditointiraportti käsitellään yksikön laatutiimissä ja auditoinnin tulokset työyhteisöfoorumissa. Korjaavien toimenpiteiden tekemistä seurataan laatutiimin palaverissa. Auditointien avulla on saatu systemaattisesti tietoa kehitettävistä asioista. Myös vahvuudet ovat tulleet hyvin esille. Valvontayksikkö on osallistunut myös muutamiin ulkoisiin auditointeihin.

Yksikön sisäisiä ohjeita on tehty henkilöstöä osallistaen. Ohjeet on koettu riittäviksi ja laadukkaiksi.

Maksullisuus ja maksutaksat

Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on näkyvillä yksiköiden kotisivuilla. Taksaa on päivitetty tarvittaessa, viimeksi 1.1.2023. Valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Lainsäädännön muutoksia maksullisuudessa seurataan ja muutokset viedään taksaan mahdollisimman pian. Kaupunkiympäristötoimialan palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus on siirtynyt nettobudjetointiin. Nettobudjetoinnin käytännön vaikutukset ympäristöterveydenhuoltoon eivät ole vielä tiedossa. Valvonnan perusmaksut näkyvät Vati-tietojärjestelmässä, mutta varsinainen laskutus tapahtuu kaupungin taloushallinnon omassa ohjelmassa. Yksiköissä huolehditaan tasapuolisesti suunnittelemattomasta ja suunnitelmallisesta valvonnasta, vaikka vain suunnitelmallisesta valvonnasta saadaan tuloja.

(Hyvä käytäntö)

Taksa perustuu pääsääntöisesti kiinteästi määritettyyn maksuun tietyn tyyppiselle käsittelylle tai tarkastettavalle kohdetyypille. Poikkeuksena on talousveden valvonta, jossa osa maksuista perustuu käytettyyn aikaan. Säännöllisen valvonnan kohdetyypeille on määritetty maksutaulukkoon tarkastusmaksu, joka perustuu kohteiden keskimääräiseen tarkastusaikaan. Lisäksi on määritetty jälkivalvonnan tarkastuksen maksu. Poikkeuksellisen suuri tai pieni työmäärä säännöllisen valvonnan tarkastuksessa tai ilmoituksen/hakemuksen käsittelyssä on mahdollista huomioida lopullisessa maksussa. Maksujen kustannusvastaavuutta on selvitetty viime vuonna ulkopuolisen tahon toimesta, jonka seurauksena maksuja tarkistettiin.

(Kehitettävää)

Maksutaksassa viitataan kohdassa 13 § perustevelitukseen maksuista tyytymättömälle. Kuntaliitto on antanut ohjeen kunnan perimien ympäristöterveydenhuollon maksujen muutoksenhakuun:

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Muutoksenhakuohje%20YTH%20maksut%20korjattu%20030323%20nettiin.pdf>.

Maksutaksa tulisi korjata nykyisen ohjeistuksen mukaiseksi. Valvontayksiköstä käynnin jälkeen saadun tiedon mukaan jokaisen laskun mukana menee oikea lakikohtainen muutoksenhakuohje.

Neuvonta ja ohjaus

Asiakaspalveluun, neuvontaan ja ohjaukseen osallistuvat kaikki viranhaltijat. Valvontakohteita ja kuntalaisia ohjeistetaan ja neuvotaan tarkastuskäynneillä tai heidän ottaessa yhteyttä ympäristöterveydenhuoltoon sekä muissa sopivissa yhteyksissä kuten lausuntoja annettaessa.

Kaupungin verkkosivuilla annetaan tietoa ympäristöterveydenhuollon toiminnasta ja sieltä löytyvät hakemus- ja ilmoituslomakkeet toimijoiden käyttöön. Ympäristöterveydenhuollon verkkosivuja on pyritty kehittämään kaupungin

verkkosivujen laajassa uudistuksessa asiakaslähtöisemmiksi. Esimerkiksi liikkuvien huoneistojen vaatimuksista ja asuinyhteisöjen tupakointikiellon hakemisesta on tehty erillinen ohje tai ohjevideo. Verkkosivuille on tehty myös omavalvontasuunnitelmallemalleja ja selkokielisiä ohjeita. Lisäksi on luotu toimintamalli massasähköpostien lähettämiseen eri asiakas- ja yritysryhmille ajankohtaisista asioista.

Elintarviketurvallisuusyksikössä on erillinen neuvontasähköposti elintarvike- ja talousvesiasioille sekä eläinsuojeluasiakkaille. Eläinsuojeluilmoituksia ja eläinten vientitodistusten ajanvarausta varten on lisäksi erillinen neuvontanumero.

Ympäristöterveysyksikössä on neuvontanumero ja neuvontasähköposti asumisterveysasiakkaille ja lisäksi erilliset sähköpostit terveydensuojelu- ja uimavesiasioille, laivojen saniteettitodistuksille, ruumiinsiirtoluvuille, haittaeläinhavainnoille ja tupakan myyntiasioille.

Valvontayksikkö kouluttaa säännöllisesti esimerkiksi uusien yrittäjien tilaisuuksissa ja oppilaitoksissa sekä erilaisten tapahtumien infotilaisuuksissa. Valvontayksikkö järjestää säännöllisiä tapaamisia toiminnanharjoittajien ja kaupungin muiden toimialojen kanssa.

Ajankohtaisista asioista viestitään myös sosiaalisessa mediassa.

(Hyvä käytäntö)

Valvontayksikön toteuttama neuvonta ja ohjaus on monipuolista ja monikanavaista. Valvontayksikössä on tiedostettu neuvonnan tarpeellisuus ja vuosimaksun myötä korostunut velvoite neuvontaan ja kouluttamiseen. Neuvontaa ja ohjausta toteutetaan neuvontasähköpostin ja -numeron välityksellä, kaupungin verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, massasähköposteilla, tarkastuskäynneillä, antamalla lausuntoja, laatimalla ohjeita ja ohjevideoita, luennoimalla, kouluttamalla ja järjestämällä yhteistyötapaamisia.

(Kehitettävää)

Kaupungin verkkosivujen uudistus on ollut arviointi- ja ohjauskäynnin aikana meneillään ja arvioinnin aikana sivujen sisältö on muuttunut. Verkkosivujen avulla ei ole helppoa saada selkeää kokonaiskäsitystä ympäristöterveydenhuollon toimialasta ja sen tehtävistä. Kaikkia ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyviä aihepiirejä ei hakusanallakaan löydy verkkosivuilta. Verkkosivuja on tarpeen edelleen kehittää selkeämmäksi ja varmistaa, että saatavilla oleva neuvonta kattaa koko toimialan ja on myös helposti löydettävissä.

Viestintä normaalioloissa

Ympäristöpalveluiden viestintätehtäviä hoidetaan yhteistyössä toimialan viestintäpalveluiden kanssa. Viestintäpalvelut vastaa ajankohtaistiedottamisesta, ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamisesta, verkkosivujen ylläpidosta ja kehittämisestä, julkaisujen, oppaiden ja esitteiden tuottamisesta, erityistilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta, projekteille annettavasta viestintätuesta, aineistopankin ylläpidosta sekä median ja sosiaalisen median seurannasta. Ympäristöpalvelut voivat tarjota omia aiheitaan toimialan ylläpitämälle sosiaalisen median tilille. Häiriötilanneviestintään on erillinen ohje osana valmiussuunnitelmaa.

Ympäristöpalveluissa laaditaan vuosittain viestinnän vuosikello, joka sisältää myös ympäristöterveydenhuollon viestinnän. Tulevia viestimistarpeita ja vuosikellon toteutumisesta keskustellaan viestinnän ja ympäristöpalveluiden yhteistyökokouksissa neljästi vuodessa.

Sisäiseen tiedonkulkuun hyödynnetään sähköpostin ja puhelimien lisäksi myös Microsoft Teams viestintä- ja yhteistyöalustaa.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan Vati-tietojärjestelmän avulla toteutetun jatkuvan kyselyn kautta. Elintarviketurvallisuusyksikössä kysely kohdistuu Oiva-tarkastuksiin ja ilmoitusten käsittelyyn. Ympäristöterveysyksikössä kysely kohdistuu suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin ja ilmoituksen käsittelyyn. Kaupungilla on lisäksi yhteinen palautejärjestelmä kaupunkilaisten ehdotuksille, kysymyksille, vikailmoituksille, mielipiteille, kiitoksille ja moitteille.

(Hyvä käytäntö)

Valvontayksikössä tiedostetaan viestinnän tarpeellisuus. Valvontayksikkö on pyrkinyt tiedottamaan säännöllisesti vuosittain vuosikellon mukaisesti tietyistä asioista ja tarjoaa aiheita sosiaalisessa mediassa julkaistavaksi. Projekteista on myös viestitty.

Valvontayksikkö edistää näkyvyyttään monin tavoin. Tarkastustoiminta on luonteva väylä näkyvyyden lisäämiseksi. Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto perehdytetään ympäristöterveydenhuollon asioihin toimikautensa alussa. Yhteistyötahot ovat tietoisia valvontayksikön tehtävistä järjestettyjen tapaamisten myötä. Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä esimerkiksi rakennusvalvonnan kanssa. Yhteistyötä on kehitetty myös poliisin, pelastuslaitoksen, työsuojelun, tullin, ehkäisevän päihdetyön ja alkoholivalvonnan sekä ELY-keskuksen kanssa. Valvontayksikkö on näkyvillä koulutustilaisuuksissa ja oppilaitoksissa.

Valvontayksikkö kerää asiakaspalautetta ja vastaa palautteisiin kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä sekä edelleen myös ympäristöpalveluiden yleisten sähköpostien kautta. Asiakastytyväisyys on kyselyiden perusteella korkea. Palautteet käsitellään yksikön foorumissa.

(Kehitettävää)

Kaupungin viestintäpalveluiden kanssa on sovittava ja kirkastettava pelisäännöt laadukkaana ja sisällöllisesti monipuolisen ja kattavan ympäristöterveydenhuollon viestinnän mahdollistamiseksi. Terveysturvallisuuden ajankohtaisasiat ovat tulleet julkaistuksi, mutta joissain tapauksissa elintarvikevalvonnan asiat eivät ole päässeet kaupungin sosiaalisen median viestinnässä läpi.

Verkkosivujen uudistuksessa on tärkeää huolehtia siitä, että ympäristöterveydenhuollon asiat ovat verkkosivuilta helposti ja loogisesti asiakkaiden löydettävissä ja että sivuilla on riittävä ja ajantasainen tieto kaikilta lakialoilta.

Laboratoriot

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista ja osin näytteenotosta sopimus. Sopimuksesta ilmenee myös ne alihankintana tehtävät tutkimukset, joita laboratoriossa ei ole itsellään valikoimissa. Metropolilab vastaa myös erityistilanteissa tehtävistä laboratorioiden tutkimuksista. Laboratorio on esitelty varautumisen tasoon ja sen perusteella voidaan arvioida varautumisen olevan hyvällä tasolla.

(Hyvä käytäntö)

Valvontayksiköllä on sopimus myös virka-ajan ulkopuolisista laboratoriopalveluista sisältäen näytteiden analysoinnin lisäksi tarvittaessa myös näytteenoton.

Laboratoriosopimuksen mukaan ympäristöpalveluilla ja Metropolilab Oy:llä on yhteinen laadunhallintaryhmä, joka kokoontuu kerran vuodessa. Laboratoriosopimuksessa on kuvattu ympäristöpalveluiden oikeus tarkastus- ja auditointikäynteihin sekä reklamaatioiden käsittely. Elintarviketurvallisuusyksikön laatuvaastavat ovat kahdesti auditoinneet laboratorion suorittaman näytteenoton. Talousvesivalvonnan näytteenotto auditointiin vuonna 2023.

Yhteistyö laboratorion kanssa on ollut viime vuosina toimivaa: tulokset saadaan ilman viivettä ja laboratorioyhteistyö on kehittynyt vuosittaisten laatuvaastamisten myötä, joissa palaute käydään läpi molemmin puolin.

Auditoinnit, arviointi- ja ohjauskäynnit

Yksikkö on tehnyt omia sisäisiä auditointeja vuosittain, nämä suunnitellaan vuoden alussa ja niissä voidaan hyödyntää myös muun yksikön henkilöstöä. Vuoden 2023 auditoinnit liittyvät näytteenottoon ja Oiva-vertaisarviointiin sekä meluhaitan käsittelyyn.

Auditointien tulokset käsitellään sisäisissä palavereissa ja tiedotetaan koko yksikölle. Helposti toteutettavat muutokset toteutetaan heti, isommat huomioidaan tulossuunnitelmassa.

EU-komission auditointeja on tehty viime vuosina lähinnä kala-alan laitoksissa, näissä on oltu mukana.

Valvontasuunnitelma ja sen toteutuminen

Yhteiset tavoitteet valvontasuunnitelmassa

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä keskusviranomaisten antamat toimialakohtaiset valvontaohjelmat.

Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on käytetty valtakunnallisia tarkastustiheys suosituksia, ja elintarvikekohteiden riskinarviointi on tehty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaisesti.

Valvontasuunnitelma on perehdytystyökalu, pohja, jonka perusteella tehdään tarkemmin toimintaa ohjaava ja helpommin toimintaympäristön muutosten myötä muokattavissa oleva yksikön tulossuunnitelma.

Valvonnan riskiperusteisuus

Valvonta yksikössä on riskiperusteista. Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma on laadittu kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja Vati-tietojärjestelmän luokittelun perusteella. Valvontakohteiden tarkastustiheys poikkeaa osin valtakunnallisen riskiohjeen mukaisesta luokituksesta paikallisen riskinarvioinnin perusteella. Esimerkiksi elintarvikevalvonnassa ruhoja käsittelevät lihamyymälät sekä kauppahallien liha- ja kalamyymälät suunnitellaan tarkastettavan vähintään kerran vuodessa, kun Ruokaviraston luokittelun mukaan niiden tarkastustiheys olisi joka toinen vuosi. Myös eläinsuojeluvalvonnassa on käytössä riskinarviointimalli.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma on perustunut pitkälti Valviran ohjeisiin. Samalla erityistä huomiota on kiinnitetty niihin kohteisiin, joissa on esiintynyt toistuvia ongelmia. Jatkossa tehdään kohdekohtainen riskinarvio yksikön oman ohjeen mukaisesti, jonka pohjalta toiminnan tarkastustiheys määräytyy. Tupakkalain mukainen valvonta on järjestetty Valviran ohjeiden mukaisesti. Yksikön suorittaman valvonnan riskiperusteisuutta on käsitelty

tarkemmin lakialakohtaisissa raporteissa.

(Hyvä käytäntö)

Viranomaisyhteistyö on laaja-alaista ja kattavaa. Ympäristöterveyden yhteistyö kattaa kaupungin organisaation sisällä mm. rakennusvalvonnan ja ympäristöpalveluiden kaavatyöryhmän, ja lisäksi ympäristöterveys neuvottelee kaupungin julkisten tilojen rakennuttajan kanssa vaatimuksista. Tullin ja Ruokaviraston kanssa yhteistyössä toimitaan petosryhmässä.

Muiden kotimaan suurten kaupunkien ja Itämeren alueen pääkaupunkien kanssa tehdään yhteistyötä toimintatapojen yhtenäistämiseksi. Poliisi on yhteistyökumppani joillakin tarkastuksilla.

Toimijoille ympäristöterveys järjestää sekä yksin että yhdessä muiden kaupungin viranomaistoimintojen kanssa yhteisiä koulutuksia ja infotilaisuuksia, sekä pyrkii ratkomaan jo esiin nousseita ongelmia yhteisillä keskustelu- ja ongelmanpurkutilaisuuksilla.

Kaikkien lakialojen valvonta on selvästi riskiperusteista ja sen kehittämiseen on yksiköissä tehty työtä. Kohteiden riskiluokitukset pyritään aina laittamaan perusteluineen Vati-tietojärjestelmään kohteen tietoihin.

Valvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain, ja toteuman arviointi hyväksytään Helsingin kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostossa. Tulossuunnitelman toteuman kokonaisuutta seurataan vuosineljänneksittäin ja lisäksi tiimit seuraavat toteumaansa kuukausittain. Jos tavoitteet eivät ole toteutuneet ennakkoidusti, voidaan tehtävänkuvia tarkastella uudelleen ja painottaa resurssia enemmän vaatimaan.

Toimintaympäristö analysoidaan vuosittain, jotta suunnitelmissa pyritään ennakoimaan tulevia asioita. Edellisvuoden toteumaa hyödynnetään uuden analyysin laadinnassa.

(Hyvä käytäntö)

Valvontasuunnitelma on laadittu perusteellisesti kattaen valtakunnallisen suunnitelman aihealueet. Toiminta on kuvattu nimenomaan yksikön oman toiminnan mukaisesti, eikä pelkästään valtakunnallisia tavoitteita.

Varautuminen häiriötilanteisiin

Häiriötilannesuunnitelman laatiminen ja yhteensovittaminen

Ympäristöpalveluille on laadittu oma valmiussuunnitelma, mikä täydentää kaupungin ja kaupunkiympäristön toimialan valmiussuunnitelmia. Arviointia tehtäessä käytössä oli 25.3.2022 päivitetty ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelma.

Valmiussuunnitelmassa varaudutaan normaaliolojen häiriötilanteisiin, vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Suunnitelmassa kuvataan kriisi- ja häiriötilanteiden johtamista, viestintää, valmiuden kohottamista, henkilö- ja materiaaliressusseja, kouluttautumista ja harjoituksiin osallistumista. Liitteenä on toimintaohjeita. Yksikön eläinlääkäreistä yksi toimii valmiuseläinlääkärinä.

Valmiussuunnitelman laadinnassa on tehty yhteistyötä kaupungin eri toimialojen ja pelastuslaitoksen kanssa. HSY:n toimialueen talousveden häiriötilanteisiin on laadittu yhteistoimintaohje. Suunnitelma on annettu tiedoksi kaupunkiympäristön toimialan valmiuspäällikölle ja se on ympäristöpalveluiden työntekijöiden käytettävissä.

Laboratoriosopimuksessa on huomioitu toiminta häiriötilanteissa sekä laboratorion tavoitettavuus virka-ajan ulkopuolella.

(Hyvä käytäntö)

Ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin keskeisimpiin uhkiin ja niiden hallintaan on laadittu yksityiskohtaiset toimintaohjeet. Kriittiset prosessit on kartoitettu ja palveluiden prioriteettijärjestys on suunniteltu.

Valmiussuunnitelman ajantasaisuudesta huolehditaan. Talousveden häiriötilanteissa toimimiseen on laadittu yhteistoimintaohje yhteistyössä HSY:n sekä Espoon ja Vantaan valvontayksiköiden kanssa.

Varastoituna on muun muassa näytteenottovälineitä, mittareita ja suojarusteita. Vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen edellyttämät määrärahatarpeet sisältyvät talousarvioon.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu ajankohtaisten ja uhkaavien häiriötilanteiden vaikutuksia valvontayksikön toimintaan ja suunnitelman toteutuman arvioinnissa on kuvattu häiriötilanteiden vaikutukset yksikön toimintaan.

(Kehitettävää)

Valmiussuunnitelmassa poikkeusolot -termiä käytetään hieman poikkeavasti. Poikkeusoloilla tarkoitetaan tilannetta, jossa valmiuslaki on käytössä. Muissa normaalista poikkeavissa tilanteissa käytetään häiriötilanne -termiä. Selvyden vuoksi varautumisen terminä kannattaa käyttää kokonaisturvallisuuden sanaston termejä

https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kokonaisturvallisuuden_sanasto.pdf

Toiminnan priorisointia poikkeusoloissa koskevassa liitteessä (liite 3) voisi tuoda esille, että lähtökohtana on kaikkien lakisääteisten tehtävien hoitaminen myös poikkeusoloissa. On hyvä, että on etukäteen mietitty tehtävien priorisointia, mutta jollain aikataululla kaikki lainsäädännön edellyttämät tehtävät pitäisi kuitenkin hoitaa, ellei valtioneuvosto ole antanut valmiuslain nojalla asetusta, jonka perusteella voidaan joiain valmiuslaissa mainittuja tehtäviä jättää tekemättä.

Valmiussuunnitelma olisi hyvä olla tallennettuna ainakin varautumisen vastuuhenkilöiden ja heidän sijaistensa omille työasemille siltä varalta, että sähköinen työtila ei olisi käytettävissä eikä työpaikalle syystä tai toisesta pääsisi.

Valmiussuunnitelma on suositeltavaa antaa tiedoksi tarpeellisilta osin ainakin niille viranomaisille, joiden kanssa tehdään operatiivista yhteistyötä häiriötilanteissa. Tietoisuus viranomaisten toimintatavoista häiriötilanteissa edesauttaa sujuvaa toimintaa häiriötilanteissa. Suunnitelma onkin jo lähetetty tiedoksi Pelastuslaitokselle ja heille on sitä myös esitelty yhteisessä tilaisuudessa.

Ympäristöterveydenhuollon on tarpeellista tehdä yhteistyötä ympäristönsuojeluviranomaisen ja pelastuslaitoksen kanssa saadakseen tietoa merkittävimmistä varastoitavista ja kuljetettavista kemikaaleista toimialueella, jotta yksikkö voi kehittää omaa varautumistaan kemikaalionnettomuuksiin.

Kaupunkiympäristön toimialalla on varauduttu ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja torjumiseen (merivesitulvat, merenpinnan nousu). Ympäristöterveys ei ollut mukana valmistelussa. Ympäristöterveyden olisi hyvä olla jatkossa mukana sellaisessa varautumisyhteistyössä, joissa mahdollinen häiriötilanne voi vaikuttaa myös ympäristöterveydenhuollon tehtäviin. Merivesitulvilla ja merenpinnan nousulla voi olla merkittäviäkin vaikutuksia ympäristöterveyden tehtäviin.

Kansallinen riskiarvio 2023 ja Uudenmaan alueellinen riskiarvio 2023 ohjaavat valtion ja kuntien viranomaisten varautumista. Niihin on tarpeellista tutustua ja pohtia onko niissä kuvattu sellaisia uhkia, joihin ympäristöpalveluissa ei ole vielä varauduttu, mutta joihin olisi tarpeellista varautua.

Häiriötilannesuunnitelman perehdyttäminen ja työnjako

Valmiussuunnitelmassa on suunniteltu ja ohjeistettu tiimien ja viranhaltijoiden vastuut ja tehtävät häiriötilanteissa. Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua varautumiskoulutuksiin ja valmiusharjoituksiin.

(Hyvä käytäntö)

Valmiussuunnitelma on ympäristöpalveluiden työntekijöiden käytettävissä yhteisellä työasemalla sekä lisäksi paperiversiona ja muistitikulla toimipisteessä.

Yksikön toimintakyky loma-aikoina on varmistettu ja valmiussuunnitelman mukaan tarvittaessa saadaan apua ympäristöpalveluiden muilta toimialoilta. Kiireelliset tehtävät on delegoitu viranhaltijoille.

Varautumisen vastuuhenkilöt, heidän tehtävänsä, sijaiset ja yhteystiedot myös virka-ajan ulkopuolella on kuvattu valmiussuunnitelmassa. Päätöksentekoon ja johtamiseen tarvittavan henkilöstön tavoitettavuuden vasteajat on määritelty.

Vuosittain järjestetään muutamia varautumiseen liittyviä sisäisiä tai ulkoisia koulutuksia tai harjoituksia. Osallistuneista henkilöistä pidetään koulutusseurantaa.

(Kehitettävää)

Valmiussuunnitelmaan olisi hyvä kirjata miten uusi viranhaltija perehdytetään valmiussuunnitelmaan ja miten valmiussuunnitelmaan tehdyistä päivityksistä informoidaan henkilöstöä.

Suunnitelmassa olisi hyvä myös kertoa, kuka vastaa suunnitelman ja toimintaohjeiden päivityksestä ja ketkä vastaavat materiaaalivaraston ylläpidosta sekä näytteenottovälineiden ja mittalaitteiden toimintakunnosta.

Valvontayksikön alueella sijaitsee viisi Seveso-laitosta, joissa järjestetään säännöllisesti suuronnettomuusharjoituksia. Pelastuslaitokselta kannattaa selvittää, olisiko näihin harjoituksiin mahdollisuutta osallistua ainakin silloin, kun harjoitukseen liittyy ympäristövaikutuksia.

Viestintä häiriötilanteissa

Kriisiviestintään on laadittu oma käytännön läheinen toimintaohje, mikä täydentää kaupungin ja kaupunkiympäristön toimialan kriisiviestintäohjeita. Ohjeessa on annettu toimintaohjeita muun muassa ensitiedon vastaanottajalle, johtovastuussa olevan henkilön tehtävistä, viestinnän tehtävistä, vaaratiedotteen antamisesta, tilannekuvan ylläpidosta ja VIRVE-puhelinten käytöstä. Häiriötiedotteita varten on laadittu tekstipohjia. Ympäristöpalveluilla on käytettävissä seitsemän VIRVE-puhelinta.

(Hyvä käytäntö)

Verkkosivuilla on ohjattu kuntalaisia ja toiminnanharjoittajia ruokamyrkytyspäilyistä ilmoittamiseen. Myös uimaveteen ja talousveteen liittyvistä haitoista ilmoittamiseen on ohjeet.

Kaupungin viestintä on vahvasti mukana häiriötilanneviestinnässä ja seuraa häiriötilanteissa sosiaalista mediaa.

VIRVE-puhelimen käyttöä harjoitellaan joka toinen kuukausi HSY Veden ja pääkaupunkiseudun valvontayksiköiden kanssa.

(Kehitettävää)

Viestintää erityistilanteissa koskevassa liitteessä (liite 8) todetaan: ”Monissa erityistilanteissa, kuten säteilyonnettomuus, laaja luonnonmullistus, helposti leviävä tai vaarallinen eläintauti, päävastuu on valtion viranomaisella (Säteilyturvakeskus, Suomen ympäristökeskus, Ruokavirasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto).” Väärinkäsitysten välttämiseksi ohjeessa on tarpeellista tuoda esille, että häiriötilanteissa toimitaan aina voimassa olevan lainsäädännön toimivaltuuksien mukaan. Vain valmiuslain käyttöönottoasetusten kautta voivat normaalit toimivaltuudet muuttua. Laajemmissa häiriötilanteissa muut viranomaiset ja asiantuntijalaitokset tukevat tarpeen mukaan toimivaltaista viranomaista ja viranomaisten viestintää koordinoidaan. Esimerkiksi säteilyvaaratilanteessa Säteilyturvakeskus toimii asiantuntijalaitoksena tukien toimivaltaisten viranomaisten toimintaa.

Epidemiaselvitystyöryhmä

Helsingissä toimii ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä, jonka kokoonpano täyttää asetuksen vaatimukset. Epidemioiden selvittämiseen liittyviä tehtäviä ja toimintatapoja on kuvattu valmiussuunnitelmassa ja toimintaohjeissa.

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä yksikössä tekee selvitystyöryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi. Ruokamyrkytyspäilyjen käsittelyssä asiakkaaseen ollaan yhteydessä kolmen työpäivän kuluessa ja tavoiteaika epidemian selvittämisessä on kolme kuukautta. Tiimi tekee epidemian selvitysilmoituksen RYMY-tietojärjestelmään.

(Hyvä käytäntö)

Selvitystyöryhmässä on mukana media- ja asiakasviestintäyksikön päällikkö.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen on laadittu erilliset ohjeet. Ruokamyrkytyspäilyissä on asetettu tavoiteajat yhteydenotossa asiakkaaseen ja selvitysilmoituksen tekemiseen.

**Arviointi- ja ohjauskäynnin
loppuraportti**

Julkinen

31.10.2023

25/25

Selvitystyöryhmä kokoontuu säännöllisesti vuosittain ja tarvittaessa epidemian aikana.

Kaupungin epidemiologinen yksikkö toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautilistat.